Kirjallinen lausunto hallinto- ja turvallisuusjaostolle
HE 41/2023 vp / kirjallinen lausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Plan International Suomi kiittää jaostoa mahdollisuudesta saada lausua valtion talousarvioesityksestä. Esitys tunnistaa muuttuvan toiminta- ja turvallisuusympäristön ja tämän vaikutukset ihmisoikeuksien toteutumiseen globaalisti.

Konfliktit, ilmastokriisi ja tasa-arvon takapakki hidastavat inhimillistä kehitystä maailmalla. Avun tarve on todellinen: humanitaariset kriisit ovat pitkittymässä ja konfliktien keskellä elävien tyttöjen ja naisten määrä on kasvanut merkittävästi. Vuodesta 2017 vuoteen 2022 tällaisissa oloissa elävien tyttöjen ja naisten määrä on kasvanut 50 prosentilla, 614 miljoonaan. YK:n kestävän kehityksen tavoitteen 5 toteutuminen (sukupuolten välinen tasa-arvo) on hälyttävällä tavalla jäljessä, sillä vain 15 prosenttia sen edistymistä osoittavista indikaattoreista on edennyt tavoitetasolla ja -aikataulussa.

Vaikeita ja pitkäkestoisia ongelmia voidaan ratkaista puuttumalla juurisyihin, kuten eriarvoisuuden ja köyhyyden poistamiseen, ihmisoikeuksien toteutumiseen ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Suomen ulkopolitiikalla ja kehitysyhteistyöllä käännetään kehityksen suuntaa ja luodaan paremman elämän edellytyksiä miljoonille tytöille. **Siksi varsinaisen kehitysyhteistyön leikkaukset vuonna 2024 heikentävät Suomen kykyä vastata kriiseihin.**

<u>Kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun rahoitus:</u>

Kehitysyhteistyö on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kehitysyhteistyön rahoituksen leikkauksella on vaikutuksia Suomen maakuvaan, solmittuihin sopimuksiin ja esimerkiksi Suomen YK-turvallisuusneuvostokampanjaan. **Pidämme tärkeänä, että varsinaisen kehitysyhteistyöhön momentille 24.30.66 kohdistuvat leikkaukset perutaan.** Sen sijaan on perusteltua palata teknisen kehityksen kasvu-uralle (yht. +118,6 milj. €).

Erityisen haitallista on humanitaarisen rahoituksen lasku. Kokonaisuudessaan humanitaarisen työn määrärahat kasvavat, mutta **Suomen tuki muualla kuin Ukrainassa tapahtuvien maailman kriisien liennyttämiseen laskee 92 miljoonasta eurosta (v. 2023) 83 miljoonaan euroon.** Leikkaus maailman kriiseiltä ei sovi aikaan, jossa kriisit syvenevät ja pitkittyvät. Jo budjettiesityksen julkaisun jälkeen Israelin ja Palestiinan välisen konfliktin eskalaatio on syventänyt humanitaarista kriisiä Gazassa.

Pidämme myönteisenä, että kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön määräraha pysyy 2023 vuoden tasolla (88 milj. €). **Plan haluaa kiinnittää huomion siihen, että humanitaarista työtä tekevien järjestöjen pääsyn humanitaaristen määrärahojen piiriin pitäisi toteutua aiempaa useammin.**

On hyvä, että Ukrainan tukemiselle perustetaan oma momentti (24.30.69). On tärkeää tehdä humanitaarisen ja kehitysyhteistyön rahoituksen jakautuminen ja käyttökohteet läpinäkyväksi ja seurattavaksi sekä mahdollistaa rahoituksen hakeminen suomalaisille kansalaisjärjestöille.

Pidämme vakavana, ettei kehitysyhteistyön tunnusluvuissa enää ole vähiten kehittyneisiin maihin (LDC) kohdennettujen maksatusten osuutta BKTL:sta (%). **Seurantaluku tulisi palauttaa, jotta budjettikirjasta voi seurata, miten Suomen kehitysyhteistyön rahoitus kanavoituu kaikkein vähiten kehittyneille maille.**

Talousarvioesitys toteaa: ”*valtion arvioidaan kohdistavan kehitysyhteistyöhön noin 0,41 % bruttokansantulosta v. 2024”.* **Plan muistuttaa, että Suomi on sitoutunut YK:n 0,7 %:n BKTL-tavoitteeseen.** Suomen panostukset kehitysyhteistyöhön jäävät muiden pohjoismaiden tasosta (Ruotsi: 0,90 % Tanska: 0,70 %, Norja: 0,86 %). Suomen täytyy edelleen tavoitella 0,7 %:n tasoa.

Sukupuolten tasa-arvo:

Kirjaus ”*Suomi edistää naisten ja tyttöjen oikeuksia läpileikkaavasti ulkopolitiikassaan*” vahvistaa tasa-arvonäkökulmien valtavirtaistamista Suomen ulkopolitiikassa. Planin mielestä kirjauksen tulee näkyä koko ulkoministeriön hallinnonalalla käyttösuunnitelmittain. **Muistutamme, että läpileikkaavuus tarkoittaa sukupuolten tasa-arvon huomioimista koko ulkoasiainhallinnon suunnittelussa, toiminnassa ja toimeenpanossa.**

Pidämme tärkeänä, että talousarvioesityksessä osoitetaan tuki EU-linjaukselle, että uusista hankkeista 85 prosenttia sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita. Kehitysrahoituksen kaventuessa Suomen täytyy entisestään vahvistaa tukea kehityspolitiikan naiset ja tytöt -painopisteelle. Rahoituksen lisäksi korostamme tasa-arvoa edistävien hankkeiden mitattavuutta ja vaikuttavuuden seurantaa. Onkin hienoa, että yhteiskunnalliseksi vaikuttavuustavoitteeksi on nostettu indikaattori *Vahvistetaan naisten ja tyttöjen asemaa (osuus kehitysyhteistyöstä, %).*

Kriiseissä ja konflikteissa tytöt ovat usein heikoimmassa asemassa. Pidämme tärkeänä, että ulkoministeriön hallinnonalalla tunnistetaan tyttö- ja vähemmistöerityinen lähestymistapa. **Olemme huolissamme, että ulkoministeriön vähennykset kohdistuvat asiantuntijoihin, joilla on pitkäaikaista ja vahvaa osaamista erityisesti sukupuolten tasa-arvosta.** Päinvastoin ministeriössä tulisi lisätä tietoa ja osaamista sukupuolivaikutuksista niin kehitys-, turvallisuus- kuin kauppapolitiikassakin.

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on yksi Suomen pitkäaikaisia ulkopoliittisia tavoitteita. Suomen tulee vaikuttaa aktiivisesti kansainvälisissä yhteisöissä tyttöjen ja naisten oikeuksien vahvistamiseksi ja toimia johdonmukaisesti vastavoimana tasa-arvoa vastustaville tahoille. **Painotamme erityisesti, että Suomi puolustaa ja huomioi seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeudet kansainvälisissä yhteisöissä.**

Talousarvioesitys toteaa tuen 1325-päätöslauselman toimeenpanolle. Neljäs kansallinen 1325-toimintaohjelma hyväksyttiin keväällä 2023. **Plan huomauttaa, että toimintaohjelman toteuttamiseksi tulee osoittaa ja varata riittävät määrärahat ja henkilöstöresurssit.** 1325-päätöslauselman toimeenpano toteuttaa Suomen ulkopolitiikan pitkäjänteisyyttä.

Kansainvälinen ilmastorahoitus:

Ilmastokriisin aiheuttamat sään ääri-ilmiöt, kuten kuivuus ja tulvat, lisäävät nälkää näkevien ihmisten määrää eri puolilla maailmaa. Vakavimmissa ilmastoskenaarioissa nälkäkriisin ennustetaan vaikuttavan jopa 236 miljoonaan tyttöön ja naiseen.

Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus on osa kehitysyhteistyön rahoitusta. Suomi on sitoutunut kansainvälisissä kokouksissa kehittyvien maiden ilmastotoimien rahoitukseen. Reilu osuutemme olisi nykyistä suurempi. **Suomen kanavoimasta ilmastorahoituksesta ei ole riittävän tarkkaa mainintaa. Suomen mobilisoimasta ilmastorahoituksesta ja sen kohdentumisesta tulisi olla selkeä kuvaus.** Ilmastorahoituksen tulisi myös vastata Suomen kehityspolitiikan tavoitteisiin paremmin – aiempina vuosina reilusti alle puolet Suomen ilmastorahoituksesta on kohdistunut naisten aseman parantamiseen.

Plan International on kehitysyhteistyötä ja humanitaarista työtä tekevä lastenoikeusjärjestö, joka parantaa heikoimmassa asemassa olevien lasten, erityisesti tyttöjen, elämää. Plan tavoittelee oikeudenmukaista maailmaa, jossa kaikkien lasten oikeudet toteutuvat. Poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton Plan työskentelee yli 80 maassa.

Lisätietoja: Ossi Heinänen, pääsihteeri. puh. 040 7520080